Aanbieding voorkeursscenario Strategische Heroriëntatie

Voorzitter,

Het zijn voor iedereen bewogen tijden. Door de coronacrisis zijn veel mensen in het ongewisse over de toekomst. Juist in deze periode wordt er veel van de gemeenten in Nederland verwacht. Wij moeten de leiding nemen om zo goed mogelijk door deze crisis te komen. Afgezien van de coronacrisis stonden we al voor een financiële uitdaging in Woerden. Dat heeft de volgende oorzaken:

- De hoge ambities van Woerden hebben tot oplopende schulden geleid
- De kosten voor taken met name in het sociaal domein lopen op. We hebben te weinig invloed op deze ontwikkelingen en krijgen van het Rijk te weinig financiële compensatie.
- We moeten sparen om risico's het hoofd te kunnen bieden. Dat wordt nu eens te meer duidelijk met de coronacrisis. We verwachten hierdoor meer ondersteuning te gaan verlenen.

Woerden moet daarom opnieuw naar zijn financiën kijken en maatregelen treffen om deze structureel op orde te houden.

Op hoofdlijnen blijven onze ambities voor 2030 echter gelijk.

- We verlenen onze zorg dichtbij onze inwoners
- We bouwen voldoende woningen
- We lossen verkeersknelpunten op (West, Oost, Centrum)
- We hebben onze financiën op orde

Dit alles moet op natuurlijk wel op een duurzame wijze gebeuren. Maar ook zullen we moeten prioriteren en temporiseren om dit betaalbaar te houden.

En achter deze pijlers van ons beleid liggen onze waarden: We denken vanuit de inwoner en gaan ook uit van de eigen verantwoordelijkheid en creativiteit van de inwoner. We ondersteunen die mensen die het nodig hebben. We stimuleren een sterke samenleving met een hoog niveau van voorzieningen, sport en cultuur. We houden niet alleen rekening met de komende vier jaar maar proberen juist een blik te werpen over de langere termijn om de gevolgen van het beleid in te schatten. Ook in de toekomst moeten investeringen mogelijk blijven.

Daarom moeten wij een duurzaam financieel beleid voeren. Dat is één van de topprioriteiten deze bestuursperiode: het op orde brengen van de gemeentelijke financiën en rust te brengen in het investeringsprogramma. Hier hebben we ons de eerste twee jaar ook op gericht. Vorig jaar hebben we geconstateerd dat er extra maatregelen nodig zijn. En dus zullen we ingrijpende keuzes moeten maken om de situatie waar wij mee worden geconfronteerd voor nu maar ook de komende jaren het hoofd te bieden. Wij zullen hiertoe nu belangrijke keuzes moeten maken. En wat je ook kiest, doordat de opgave zo groot is, zullen alle reëele keuzes ook pijn doen. Het is nu alle hens aan dek om de uitgezette koers vast te kunnen houden. En daarom moeten we deze keuzes ook met u gaan maken. Samen zullen we zo de belofte van gezonde gemeentefinanciën waarmaken en verschuiven we het probleem niet naar de toekomst.

Strategische Heroriëntatie

Daarom heeft u, de gemeenteraad opdracht gegeven voor de Strategische Heroriëntatie:

- De raad heeft het college opdracht gegeven de zogenaamde shortlist uit te werken in taskforces en werkgroepen
- Hieruit zijn de ambtelijke rapporten gekomen die ook zijn gedeeld met de raad
- Wij hebben de maatregelen gecategoriseerd in 'goed haalbaar'; 'haalbaar'; 'moeilijk haalbaar'; en 'niet haalbaar' en zo worden ze ook aangeboden.
- Vandaag nemen we u mee in onze denkrichting en presenteren wij een voorkeursscenario. In september leggen we dit aan u voor in een raadsvoorstel. We gaan ervanuit dat dit de raad helpt bij het maken van keuzes. En bij het maken van deze keuzes hebben we niet de kaasschaaf gehanteerd, maar zijn de waarden die ik zojuist heb benoemd leidend geweest.
- De uiteindelijke beslissing van het pakket aan maatregelen ligt uiteindelijk bij de raad in september en dat nemen we mee richting de begroting.

U heeft het college een aantal zaken mee gegeven bij deze strategische heroriëntatie. Kom met een pakket van minimaal 3 miljoen euro ombuigingen op de korte termijn (2021). Kom voor de lange termijn (2024) met een pakket van minimaal 6 miljoen euro, maar presenteer mogelijke keuzes ter waarde van 8 miljoen euro. Beschrijf de effecten(maatschappelijk en waterbed) van de keuzes en houdt bij het maken van de keuzes rekening met de minima.

Collega Bolderdijk laat u na mij zien hoe ons voorkeursscenario eruit ziet en laat bovendien zien wat er gebeurt als je andere keuzes maakt. Wel wil ik kort aangeven met welke variabelen we rekening te houden hebben bij het kiezen van de maatregelen:

- Het is belangrijk dat de solvabiliteit van de gemeente op orde is, dus dat de begroting ook in de huidige omstandigheden iets ruimer sluit. We willen namelijk risico's kunnen opvangen en niet bij de minste en geringste tegenslag weer in de problemen komen.
- Willen we kunnen sparen

- Op termijn moeten we de schuldquote naar de beneden brengen naar 150%. Als we minder schulden hebben, hebben we er ook minder last van als de rente weer stijgt.
- We vinden het belangrijk om investeringsruimte te hebben in de toekomst zodat Woerden niet stil komt te staan. Dit wordt een grote uitdaging en daar moeten we nu al rekening mee houden. Een overzicht van de investeringen zijn we voor jullie aan het opstellen en die komt mee met de stukken voor 1 september.
- En bij de maatregelen zelf kunnen we denken aan het besparen op de uitgaven, maar natuurlijk ook aan het verhogen van de inkomsten. We zullen aan beide niet ontkomen bij het opstellen van de scenario's.

Dit zijn dus de knoppen waar je aan kan draaien en waar je als raad eigen keuzes in kan maken.

Voorkeursscenario

Het college kiest met zijn voorkeursscenario een stevig pakket. We stijgen boven de 6 miljoen euro uit naar 7,9 miljoen op de lange termijn. Naar onze overtuiging is dit het juiste scenario omdat we er ook voor terugkrijgen wat we willen: een sterke samenleving en robuuste duurzame financiën. Met dit pakket kunnen wij met vertrouwen de toekomst tegemoet gaan.

Hoe gaan we dat doen? We gebruiken onze waarden om keuzes te maken!

Voor het sociaal domein betekent dit dat we ervoor kiezen om het voorliggend veld zoveel mogelijk in tact te houden. De ontwikkeling die we hebben ingezet met het gebiedsgericht werken in wijken en kernen houden we in stand. Om de creativiteit van de inwoner te stimuleren, kiezen we voor uitbreiding het inwonersinitiatievenbudget. Met de keuzes in het sociaal domein ontzien we de zwakken die ondersteuning nodig hebben. Maar we ontkomen binnen het sociaal domein niet aan maatregelen om de kosten voor jeugd en WMO om te buigen. Hierbij kan je denken aan de maatregelen bij het PGB. Ook moeten we maatregelen nemen op het gebied van Werk en Inkomen.

Het voorzieningenniveau houden we op een hoog niveau. We nemen geen maatregelen in de culturele sector en de ondersteuning van de economie. Bij de sport nemen we minimale maatregelen, namelijk een tariefsverhoging voor binnensport en op termijn een beperkte toename van tarieven voor buitensport. De leges voor kleine evenementen houden we buiten schot. Deze sectoren zijn van belang voor een vitaal Woerden en deze sectoren worden op dit moment door de coronacrisis zwaar geraakt. Wel zullen we een visie op het zwemmen en het beheer van sporthallen in Woerden gaan opstellen.

Op het gebied van duurzaamheid zullen we ons tempo aansluiten op het tempo van de overheid. De raad heeft opdracht gegeven om het tempo te laten afhangen de criteria 'haalbaar, betaalbaar en draagvlak.' We zien nu dat het Rijk bij deze grote beleidsontwikkelingen meer tijd geeft en ook financieel gaat ondersteunen vanaf 2022. We passen ons eigen tempo en de bijhorende financiën aan aan het tempo van ondersteuning

door de Rijksoverheid. We verleggen daarbij een deel van onze inventiviteit naar inwoners en ondernemers.

De achtergrond van de keuzes bij het IBOR is dat we platgezegd langer willen doen met de spullen die we hebben. We verhogen dus de exploitatielasten om goed onderhoud te kunnen blijven verrichten, maar stellen vervangingsinvesteringen uit, met lagere kapitaallasten tot gevolg. Hiermee zijn we per saldo op termijn goedkoper uit. Wat betreft het riool is het belangrijk dat alle kosten van het onderhoud van het riool ook door te berekenen in de rioolheffing. De gebruiker betaalt immers. Daarmee stijgt de rioolheffing.

De idee dat de gebruiker betaalt passen we ook toe bij parkeren. De kapitaallasten van parkeergarage Castellum worden nu niet doorberekend in de opbrengst van parkeren. Dat corrigeren we en ook maken we het parkeren efficiënter in de uitvoering. Hoewel de opbrengst van parkeren zal stijgen, blijft marktconformiteit het uitgangspunt en blijven we vergelijkbaar met gemeenten om ons heen. Bij het parkeerbeleid krijgt dit een vertaling.

Wat betreft onderwijshuisvesting zijn we in de werkgroep tegen een aantal complexiteiten in de rekenmodellen aangelopen. De achtergrond hiervan kunt u vinden in het rapport op onderwijshuisvesting. Hoewel we nu de onderwijshuisvesting daarom buiten beschouwing laten, willen we wel maatregelen treffen voor onderwijshuisvesting bij de begroting 2022-2025 volgend jaar.

Al deze maatregelen zullen ook hun effect hebben op de ambtelijke organisatie. Er is geen nieuwe specifieke taakstelling voor de organisatie, omdat dat loopt in het aparte traject van de bestuursopdracht. Maar de organisatie zal meekrimpen. De verwachting is dat dit via natuurlijk verloop zal gebeuren. Daarnaast zetten we de beweging van inhuur van externen naar het in dienst nemen van eigen medewerkers door.

We zetten – samen met alle Nederlandse gemeenten – in op intensief overleg met het rijk om de gemeenten te compenseren voor kostenstijgingen in de zorg, die ons buitenproportioneel raken. Ook voor toekomstige investeringen blijven we aankloppen voor steun van rijk en provincie om hun aandeel daarin te leveren, waar we dat gemeente niet op eigen kracht kunnen. Deze overheden verwachten resultaten van ons op allerlei gebied, zoals bijvoorbeeld woningbouw en de eerder genoemde duurzaamheid. Zij moeten ons als gemeente echter ook in staat stellen om aan die verwachtingen te kunnen voldoen, ook financieel. Wij zullen ons als bestuur daarom nog zakelijker gaan opstellen in onze contacten met Rijk en Provincie.

OZB en woonlasten

Hierbij hebben we aan één element nog geen aandacht besteed. De grootste bron van gemeentelijke inkomsten waar wij zelf invloed op hebben is de OZB. We ontkomen er niet aan de OZB te laten stijgen. Laat er geen misvatting over bestaan, het liefst doen we dit niet. In ons voorkeursscenario houden we daarom rekening met een verhoging gefaseerd over 5 jaar. Hierbij moeten we ons wel bedenken dat onze lasten in Woerden onder het gemiddelde liggen. Met deze verhoging brengen we de lasten naar een gemiddeld niveau.

Het resultaat is dat we met dit voorkeursscenario we op termijn zo'n 5 miljoen euro besparen en zo'n 3 miljoen euro extra inkomsten binnenhalen.

En daar krijgen we ook wat voor terug:

- We ontzien mensen die hulp nodig hebben en ondersteunen de zwakken. We voorkomen hiermee waterbedeffecten en lange termijn kosten
- We houden het voorzieningenniveau in stand en blijven de economie stimuleren. Zo blijft Woerden een gemeente waar mensen met veel vrijwilligers inzet zorgen voor een prettig, bruisend en goed leefklimaat waar het goed wonen werken recreëren en samenleven is.
- we kunnen in de toekomst nog investeren en Woerden blijven ontwikkelen
- Met het saldo op de begroting zijn we minder kwetsbaar voor risico's en kunnen we tegenvallers opvangen
- We kunnen sparen en de schuldquote op termijn afbouwen naar 150%

Participatieproces

Tot slot wil ik graag nog aandacht besteden aan het participatieproces. De strategische heroriëntatie raakt iedereen, en het is van belang om te putten uit de creativiteit van de samenleving. Door de corona hebben we dit proces goed kunnendoorlopen. We hebben onze partners wel geïnformeerd dat zij in de zomer input kunnen geven op de voorstellen uit de Strategische Heroriëntatie. Op 1 september geven wij daarvan een overzicht dat de raad kan betrekken in haar besluitvorming. Er is veel meer ruimte voor participatie op de maatregelen die we op de lange termijn nemen voor 2024. Dat participatie proces zullen we voor de volgende begroting 2022-2025 lopen.

Proces

Wat kunt u dus verwachten?

- Vanavond presenteren wij het voorkeursscenario van het college
- Het raadsvoorstel en de stukken komen op 1 september ter beschikking
- Voor 10 september een technische vragenronde in afstemming met u
- Op 10 september is de beeldvorming over het raadsvoorstel
- Op 17 september is de besluitvorming over de strategische heroriëntatie
- Het besluit van de raad wordt verwerkt in de begroting 2022-2025

Dan is nu het woord aan collega Bolderdijk.